

Гранько Н. А. Воспитание толерантности у старших подростков-спортсменов

В статье раскрываются принципы, методы, средства воспитания толерантности у старших подростков спортсменов. Обязательным условием осуществления воспитания толерантности есть заинтересованность тренеров и родителей в межполовом воспитании и правильное понимание сути этого процесса.

Ключевые слова: воспитание толерантности, средства воспитательного воздействия, принципы воспитания толерантности у старших подростков-спортсменов.

Hranko N. O. Tolerance Education in Older Adolescent-athletes

The article describes the principles, methods, means tolerance in older adolescent athletes. An obligatory condition for tolerance is interested coaches and parents in mizhstatevomu education and proper understanding of this process.

Key words: tolerance, means of educational influence, the principles of tolerance in older adolescent athletes.

Стаття надійшла до редакції 04.04.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – к. п. н., доц. Ліннік О. О.

УДК [81:379.823]:159.9

О. В. Крупенко

**ТРАНСФОРМАЦІЯ МОВИ ОСОБИСТОСТІ ПІД ВПЛИВОМ
МАСМЕДІА**

Ритми часу соціального життя людини завжди були деякою похідною від швидкості передачі інформації. Розвиток і удосконалення засобів інформаційного обміну та комунікації неминуче тягло за собою і зростання швидкості, і ускладнення комунікаційно-інформаційних потоків, збільшення обсягів переданої інформації, поява відповідних форм поведінки, зміни в нормах і цінностях. Сучасні електронні інформаційні та комунікаційні технології (information and communication technologies) як сукупність технічних засобів (Телекомунікаційних мереж) і способів дії також виступають в якості посередників і каталізаторів цих соціальних процесів, складають основу сучасних масмедіа.

Медіативність – це неминуча частина комунікації. За допомогою нових електронних технологій зв'язку люди спілкуються, отримують знання, проводять своє дозвілля. З їх допомогою виходять газети, за допомогою супутникових сигналів, підтримуваних цими технологіями, здійснюється сучасне теле- і радіомовлення, а онлайн-версії мовленнєвих і

друкованих ЗМІ, сайти, форуми стають джерелом найрізноманітнішої інформації у всіх сферах життя.

Інтернет в кінці ХХ в. став для медіасистем інтегруючим середовищем і відкрив величезні перспективи для розвитку глобальної медіаструктури, в тому числі і інтерактивних форм телебачення, а вибухообразний розвиток мобільної телефонії в перші роки ХХІ ст. продемонстрував інтегруючий і конвергенційний потенціал цієї технології зв'язку, яка, можливо, стане новим важливим елементом інформаційного простору – на противагу або в додачу до Інтернету [4, с. 24]

Ключовим моментом в оцінці значущості нових інформаційних і комунікаційних технологій є розуміння їх багаторівневого багатостороннього впливу на людське існування: від цивілізаційного (глобалізація уявлень про соціальне часу) до особистісного (робочий час, спосіб життя, стиль життя тощо). На всіх рівнях все більш визначальною стає взаємодія і виникає в її процесі протиріччя між ієрархічними вертикальними соціальними відносинами і сітьовими дисперсними мобільними зв'язками, породжуваними впливом Інтернету. Саме це протиріччя є основним у розумінні пов'язаних з ростом мобільності тенденцій соціального розвитку. Вони проявляються в житті міста в цілому, громадянському суспільстві і мистецтві, професійній діяльності тощо. [1]

Останнім часом в лінгвістиці спостерігається інтерес до дослідження взаємодії мовного потенціалу, семантики тексту з «фоновими знаннями»; формулюється глобальна проблема співвідношення мови і свідомості в процесах текстобудови і текстосприйняття. Найважливіше досягнення сучасної лінгвістики заключається в тому, що мова вже не розглядається «в самому собі і для себе», вона постає у новій парадигмі з позиції його участі у пізнавальній діяльності людини. Вчені виділяють особливу роль мови в житті людини і соціальної спільноти, мова сприймається як когнітивний інструмент усвідомлення світу, зберігання та репрезентації культурного досвіду та і цінностей народу: Ю. Д. Апресян, Н. Д. Арутюнова, А. Вежбіцкая, В. В. Колесов, Е. С. Кубрякова, В. А. Маслова, Н. Б. Мечковская, М. В. Піменова, А. Н. Портнов, Ю. Сорокін, Ю. С. Степанов та інші. [2]

Метою даного статті є розгляд трансформації мови особистості з психолого-педагогічної точки зору.

Технологічний підхід залишався одним з авторитетних в 1960-і роки, хоча вже і в роботах дотримувалися цих поглядів дослідників отримувало своє вираження і розуміння соціокультурних факторів технічної комунікації: „медіа – комплексні інституціональні системи навколо організованих комунікаційних каналів зі специфічними виробничими можливостями” [6]. Подібне тлумачення поняття медіа як позначення технічно опосередкованих масових комунікацій (кіно, радіо, телебачення), а останнім часом і глобальної комп'ютерної мережі Інтернет, є і сьогодні одним із поширених підходів. Згідно з цим поглядом, поняття „медіа” обумовлено тим, що в кінці 1960-х років телебачення з розряду

незвичайних, дивовижних засобів перейшло у статус засоби масової комунікації, керуючого масовою свідомістю, і під медіа стали розуміти „медіа-ансамбль, де домінантою є телебачення, а окремі частини цього ансамблю не стільки відрізняються один від одного своїми рисами, скільки взаємно переплетені і приносять один одному вигоду” [7].

Процеси масовізації суспільства, що одержали критичну рефлексію в традиції Франкфуртської школи, і зростання медіа-індустрії в 1970-1980-і роки в чималому ступені вплинули на підходи до дослідження медіа як масмедіа і призвели до звуження проблеми до 6 рівня вивчення засобів масової комунікації. Підкреслюючи, що світ медіа різноманітний і за цим поняттям „стоїть надзвичайно складне і різноманітна сукупність структур і видів діяльності, кожна зі своїм власним способом комунікації, своєю економікою, своїми кордонами і своєю аудиторією” [8], сучасні англійські дослідники в рамках інституціонального підходу, розглядають світ медіа як сферу діяльності системи засобів масової інформації, нехай і з значно змінилася структурою [5].

Специфічний людський засіб спілкування – мова, яка існує об’єктивно в духовному житті людського суспільства і є системою знаків, які функціонують як засоби такого спілкування. Мова виникла у процесі становлення самої людини як суспільної істоти, у процесі спільної трудової діяльності. Біологічні передумови виникнення мови – звуки та рухи, які були притаманні прашурам людини і слугували засобом спілкування, задоволення потреби в обміні думками, у пізнанні властивостей предметів і явищ, що оточували людину, і позначалися словами.

Мова – суспільне явище, найважливіший засіб організації людських стосунків. За її допомогою люди досягають розуміння, обмінюються думками, здобувають знання, передають їх нащадкам, мають змогу налагодити спільну діяльність у всіх галузях людської діяльності.

Мова є системою знаків, що мають соціальну природу, яка створилася й закріпилася в процесі історичного розвитку діяльності членів суспільства.

Слово як одиниця мови має дві сторони – зовнішню звукову (фонетичну) і внутрішню смислову (семантичну). Обидві вони є продуктом тривалого суспільно-історичного розвитку. Їхня єдність (але не тотожність) творить слово. Зовнішня фонетична форма слова – це умовний знак предмета або явища, що не передає безпосередньо його властивостей.

У слові зливаються функції знака та значення. Останнє історично розвивалося, звужувалося, узагальнювалося, переносилося на нові об’єкти. Унаслідок цього виникла багатозначність слів, що також є продуктом історичного розвитку кожної мови. Основні елементи мови – її словниковий склад і граматична будова. Словниковий склад – це сукупність слів у певній мові. Його специфіка характеризує рівень розвитку мови: що багатший і різноманітніший словник, то багатша і різноманітніша мова. У практиці користування мовою розрізняють словники активний, тобто слова, якими людина користується для вираження власних думок у спілкуванні з іншими

людьми, і пасивний – слова, які вона розуміє, коли їх чує або читає, але сама вживає не всі з них. Обсяг і особливості активного й пасивного словників людини залежать від її освіти, професії, рівня володіння мовою, специфіки та змісту діяльності.

Словниковий склад, окремо взятий, ще не становить мови. Щоб за допомогою слів людина могла обмінюватися думками, потрібна граматики, яка визначає правила зміни слів, сполучення їх у речення. Це забезпечується граматичною будовою мови. Слова, що є в реченні, необхідно не лише розуміти, а й відповідно взаємоузгодити, щоб точно передати зміст думки. Правила зміни слів (морфологія) і правила сполучення їх у речення (синтаксис) формулює граматики й цим дає змогу виражати поняття та судження, робити умовиводи про предмети та явища, їхні ознаки й відношення.

Слово як одиниця мови є носієм інформації, яка завжди співвідноситься з означуваними ним певними об'єктами та явищами дійсності. Фіксація у слові об'єктивної реальності та суспільно-історичного досвіду в різних формах їхнього вияву визначає сигніфікативну (означальну) функцію мови. Іншою функцією мови, що зумовлена потребами людського спілкування та розвитком її граматичної будови, є вираження змісту предмета інформації. Ця функція забезпечує можливість формулювання думки і передавання змісту повідомлення.

Охарактеризовані основні елементи та функції мови стають засобом спілкування, засобом обміну думками за умови, що відбувається процес мовлення між людьми. [3]

Як психологічний процес мова є предметом розділу психології, так званої „психолінгвістики”.

Людська мова відрізняється від засобів спілкування інших тварин тим, що вона дозволяє передати подання також і про те, чого в готівковій ситуації немає. Тому за допомогою мови можна розповідати не тільки про поточні, але і про минулі або майбутні події, навіть якщо вони не мають нічого спільного з власним досвідом мовця.

Однак головне, що ставить людську мову вище всіх інших засобів спілкування - це здатність дитини вже в дуже ранньому віці розуміти і конструювати з декількох десятків звуків рідної мови необмежену кількість мовних сигналів, які в більшості випадків дитина раніше не вимовляв і не чув і які матимуть для нього і для оточуючих певне значення.

Необхідною умовою такої лінгвістичної компетенції служить неявне (імпліцитне) знання закономірностей мови, до цих пір представляє собою загадку для фахівців.

Ці закономірності мови стосуються трьох основних сторін мови:

- Фонології, або знання звуків мови;
- Синтаксису, чи розуміння взаємозв'язку і комбінації між словами, з яких побудована фраза;
- Семантики, тобто розуміння значення слова і фраз.

Завдання психолінгвіста полягає в тому, щоб зрозуміти, яким чином на основі цих трьох типів закономірностей мова засвоюється, розуміється і відтворюється людьми. Що ж стосується фахівців в галузі мовної психології, то їх більше цікавить, яким чином людина більш-менш ефективно спілкується на своїй мові.

Мова є основним засобом людського спілкування. Без неї людина не мала б можливості отримувати та передавати велику кількість інформації, зокрема таке, яке несе велике смислове навантаження або фіксує в собі те, що неможливо сприйняти за допомогою органів чуття (абстрактні поняття, безпосередньо не сприймані явища, закони, правила і т.п.). Без письмової мови людина був би позбавлений можливості дізнатися, як жили, що думали і робили люди попередніх поколінь. У неї не було б можливості передати іншим свої думки і почуття. Завдяки мові як засобу спілкування індивідуальна свідомість людини, не обмежуючись особистим досвідом, збагачується досвідом інших людей, причому в набагато більшому ступені, ніж це може дозволити спостереження та інші процеси немовного, безпосереднього пізнання, здійснюваного через органи почуттів.

У теорії навчання стверджується, що наслідування і підкріплення є основними механізмами формування і розвитку мови у людини. Передбачається, що у дитини є вроджена потреба і здатність до наслідування, в тому числі звукам людської мови. Отримуючи позитивне емоційне підкріплення, наслідування веде до швидкого засвоєння спочатку звуків людської мови, потім фонем, морфем, слів, висловів, правил їх граматичної побудови. Освоєння мови, таким чином, зводиться до наочності всім її основним елементам. [9]

На сучасному етапі мова перебуває у процесі постійної трансформації та перебудови. Майже кожна людина вимушена знаходячись у постійному інформаційному потоці звикати та вживати слова іншомовного походження та нововведені форми. Значна роль при цьому належить засобам масмедіа, як основним факторам, що впливають на свідомість та мову особистості.

Список використаної літератури

1. Соколова М.Е. Социальное время и новые электронные технологии: Аналит. обзор. Центр социальн. науч.-информ. исслед. Отд. социологии и социальной психологии. / Отв. ред. Гирко Л.В. - Сер. Социология / монография // М.: Институт научной информации по общественным наукам РАН. – 2006. – 105 с. **2. Горковенко А.Е.** Языковая картина мира и творческая личность в условиях трансграничья / Горковенко А.Е., Ерофеева И.В., Петухов С.В. // Трансгранижье в изменяющемся мире. 2010. № 1. С. 16-24. **3. Мова та її функції.** Зона доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-4924.html> **4. Журналистика** в современном обществе: Новые возможности и новые вызовы. Материалы круглого стола/Под ред. Т.П. Ершовой.-М.: Институт развития информационного общества, 2005 -184 с. **5. Кузнецова Е.И.** Медиа и медиальное: социально-

философский анализ / Е.И.Кузнецова, А.М.Дорожкин // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. Серия: Социальные науки. 2008.№ 3. С. 171-186. **6. Saxer, U.** Der Forschungsgegenstand der Medienwissenschaft // Leonard, J.-F., Ludwig, H.-W. Medienwissenschaft/ Ein Handbuch zur Entwicklung der Medien und Kommunikationsformen. Band I. – Berlin, New York, 1999. S. 6. **7. Kübler, H.-D.** Kommunikation und Medien. Eine Einführung / H.-D. Kübler . – Münster, 2003. S. 100-108. **8. Медиа.** Введение / Под ред. А. Бриггза, П. Кобли; Пер. с англ. – 2-е изд. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. С. 1. 9. Психология речи. – Режим доступа : <http://libsib.ru/obschaya-psichologiya/psichologiya-rechi/vse-stranitsi>

Крупенко О. В. Трансформація мови особистості під впливом масмедіа

У сучасному світі під впливом великої кількості інформаційних потоків та наявності активного й безпосереднього впливу масмедіа відбувається активна трансформація мови особистості з урахуванням того в якому середовищі вона знаходиться й які мовні обороти чує. Дана стаття розглядає трансформацію мови особистості з психолого-педагогічної точки зору.

Ключові слова: мова, особистість, трансформація, масмедіа, інформація.

Крупенко О. В. Трансформация языка личности под влиянием массмедиа

В современном мире под воздействием большого количества информационных потоков и наличия активного и непосредственного влияния массмедиа происходит активная трансформация языка личности с учетом того в какой среде она находится и какие языковые обороты слышит. Данная статья рассматривает трансформацию языка личности с психолого-педагогической точки зрения.

Ключевые слова: язык, личность, трансформация, массмедиа, информация.

Krupenko O. V. Transformation of Language Identity under the Influence of Mass Media

In the modern world under the influence of a large number of information flows and an active and direct effect of mass media is an active transformation of language identity, given the environment in which it is located and what linguistic turns listening. This article examines the transformation of language identification of psychological and educational point of view.

Key words: Language, identity, transformation, mass media, information.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2013 р.

Принято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Горошкіна О. М.